

Folkeskikk i helsetjenesten

Herdis Alvsvåg

På sporet av et dannet helsevesen

Om nære pårørende og pasienters møte med helsevesenet. 120 s. Oslo: Akribe, 2010. Pris NOK 230
ISBN 978-82-7950-119-0

Ansatte i helsevesenet må være flinke og kunne fagene sine, men de må også være kloke – eller dannede – og forstå seg på de medmenneskene som blir pasienter og pårørende. Hvordan får vi til det? Det er det denne boken

handler om. Forfatteren har lang fartstid som lærer for helsepersonell. Hun er sykepleier, lærer, sosiolog og pedagog og er nå førsteamanuensis ved Haraldsplass diakonale høgskole i Bergen. Opp igjennom livet har hun stadig skrevet bøker og artikler. Denne utgivelsen bygger derfor på lang erfaring og i tillegg på intervjuer med pasienter og pårørende. Den er et ledd i et forskningsprosjekt med samme tittel. Boken er av den grunn en vitenskapelig monografi og ikke bare «en synsebok».

I åtte korte kapitler drøfter forfatteren de forskjellige sidene ved våre yrker som helsepersonell. Hun tar utgangspunkt i filosofi, etikk og i Aristoteles' tre grunnprinsipper: Episteme = viten, kunnskap, Techne = ferdigheter, håndlag, kyndighet og Phronesis = klokskap, visdom. Vi trenger klokskap for å bruke viten og ferdigheter på en god måte, og klokskap er nettopp dannelse. I de enkelte kapitlene diskuterer hun kyndig omsorg, engasjement og ansvar, respekt og verdighet, forståelse og mot og humor og humor. I det siste kapitlet beskriver Alvsvåg de forskjellige kunnskapsformene og læringsarenaene og viser at disse arenaene er forskjellige, men likeverdige. De er alle viktige, og målet er et dannet helsepersonell. Dannelse er summen av de gode egenskapene, og kanskje er dannelse det samme som det Aristoteles tenkte med «phronesis». Dannelse er derfor et grunnleggende og viktig begrep som stiller større og mer grunnleggende krav enn bare det enkle ordet «folkeskikk».

Forfatteren skriver godt, og hun bygger på et helt livs erfaring som lærer og forsker. Hun er belest, og man finner sitater fra og henvisninger til de kjente pedagogene og filosofene på dette feltet. Det er også med mange pasientfortellinger fra intervjuene, og hun avslutter kapitlene med en serie refleksjonsspørsmål som leseren må gruble over. Målgruppen er først og fremst helsepersonell, særlig sykepleiere og leger, men budskapet er viktig for alle «mennesker» i helsetjenesten, skolen, trykdevesenet, politiet og andre. Litteraturlisten og stikkordregisteret er utmerket.

Jeg synes dette er en god og viktig bok. Den kunne kanskje vært litt kortere og strammere, men temaet trenger også både fordypelse og bredde. Jeg vil derfor anbefale den både for studenter og lærere i helsefagene. De blir ofte druknet i kunnskaper og teknikk, og det er fort gjort å glemme dannelsen og at det er våre medmennesker som er pasienter og pårørende.

Peter F. Hjort
Blommenholm

Kampen for livet

Runar Vincents Johannessen

Tilbake til livet

175 s. Oslo: Aschehoug, 2010. Pris NOK 349
ISBN 978-82-03-23719-5

Forfatteren var en ung og lovende medisinstudent da han knapt 25 år gammel ble slått ned en natt på et utested i Oslo i mai 1993. Begge var beruset, og den andres knyttneveslag traff ham i pannen, så hardt at pannelappen

i hjernen ble skadet. Bakhodet knallet i asfalten, og det førte til at balansesenteret på venstre side ble skadet, og han blødde fra begge øregangene. Han ble plukket opp av politiet og først kjørt til Oslo legevakt og så flyttet til legevakten i Bærum. Her falt han i koma og ble overført til nevrokirurgisk avdeling ved Rikshospitalet. Han ble ope-

rett og våknet opp etter fem uker i koma – uten å kunne stå, gå, spise, snakke eller huske noe som helst. Langsomt kom han seg og ble sendt tre måneder på Sunnaas sykehus. Han kom seg såpass etter hvert at han ble sendt hjem til foreldrene, og siden høsten 1994 har han bodd alene. Så fulgte ti treningsår: rullestol, gåstol, krykker, gåing og til slutt jogging. Han prøvde forgjeves å lære fotografering. Et datakurs ble redningen. Etter tre år hadde han lært seg web-design og fikk en deltidsjobb knyttet til Internett.

Det har nå gått 17 år, og han har skrevet denne boken om kampen for *livet*, ikke bare for *eksistensen*. Oppskriften har vært aldri å gi seg. Siden hukommelsen var borte, måtte han begynne på nytt, dag etter dag. En ufattelig stahet og verdighet drev ham frem: Målet var et uavhengig liv. Da han ble skrevet ut fra Sunnaas, var det to alternativer: sykehjem resten av livet eller kampen for et selvstendig liv i sin egen leilighet. Han visste at han var en intelligent sribukk, og stoltheten drev ham frem – dag etter dag og år etter år. Han gjennomførte et stort datakurs og fikk til slutt jobb i TV2. Og nå, etter 17 år, føler han seg trygg. Han kommer seg stadig, men glemmer lett, og påpasselighet og pliktfølelse er veien han må gå.

I disse årene har han hatt avgjørende hjelp og støtte av et stort og godt sosialt nettverk, først og fremst av familien og trofaste venner, særlig rappervenner fra musikken. Han vet at oppskriften er å være et godt og hjelpsomt menneske som tenker mer på andre enn på seg selv. Det er viktig å være flink, men det er langt viktigere å være god. Slik har disse 17 årene gått, og han føler seg stadig på vei opp og frem. Han drømmer nok om kjærlighet, men foreløpig må det holde med vennskap og trofasthet.

Denne boken har han skrevet for å hjelpe seg selv til å finne sin egen vei og sitt eget liv. Han opplever at han har hatt en utrolig fremgang, særlig de siste fem årene. Boken har hjulpet ham til å se veien fra de første årenes totale fortvilelse – til et målbevisst, personlig og eget liv. Og han har også tenkt at hans kamp kan hjelpe andre som kjemper seg frem etter skade og sykdom, til tross for at alle er forskjellige.

Jeg tror at han har rett i dette, og derfor har jeg lest med interesse og engasjement, og jeg er blitt dypt imponert. Boken er disponert slik at den følger tiden gjennom alle de 17 årene. Den er delt opp i korte kapitler som gjør det lett å følge med. Språket er

klart og godt. Jeg savner nok et register, men det er ikke så viktig. Konklusjonen er at dette er en god og viktig bok som bør leses av mange. Den bør leses av pasienter og pårørende, og den bør også leses av fastleger og personell i hjemmetjenestene, slik at de kan hjelpe pasientene sine på «Veien tilbake til livet». Jeg tror at dette er den beste boken jeg har lest på dette feltet, og den fortjener å få mange lesere.

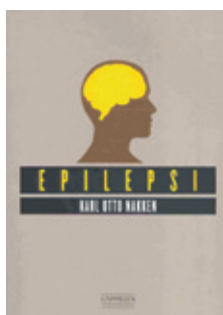
Peter F. Hjort
Blommenholm

Epileptologi for alle

Karl Otto Nakken

Epilepsi

238 s, tab, ill. 2. utg. Oslo: Cappelen Damm, 2010. Pris NOK 399
ISBN 978-82-02-32687-6

Denne norske læreboken i epilepsi fikk en god mottakelse da den utkom i første utgave i 2003. Når den nå foreligger i ny utgave, er det ikke de store grepene som preger oppdateringen. Kapitlene, inkludert underkapitlene, er eksakt de samme.

Fysisk er den akkurat like stor som før, i paperback. Totalt er sidetallet krympet med 13 sider, men det skyldes kun at referanselisten, som i første utgave kom til slutt i hvert kapittel, nå er samlet bakerst. Det oppleves ryddigere, og når teksten nå er ført i to spalter, synes jeg også den er blitt mer oversiktlig. En detaljert innholdsfortegnelse gjør stikkordregister overflødig, men dessverre stemmer ikke sidetallene. Fra side 47 oppstår det en feil som bare øker, slik at de siste sidehenvisningene er hele ti sider ute av kurs.

Hva er så nytt i andre utgave? For det første er boken selvsagt faglig oppdatert. Blant annet er hele fem nye anti-epileptika kommet på markedet siden første utgave, og de er alle behørig omtalt, også preparatet som ble lansert i april 2010. For det andre er det gjort et godt arbeid for å forbedre språket. Førsteutgaven inneholdt en del vanskelige faguttrykk som nå stort sett er lukt bort, slik at boken er langt lettere tilgjengelig for pasienter, pårørende og ikke-medisinere som arbeider med epilepsipasienter, f.eks. er «komorbiditet» blitt til «tilleggsproblemer», «katamenial» er blitt til «menstruasjonsrelatert», og der det før sto «ekstrapoleres til human epilepsi» står det nå «overføres til epilepsi hos mennesker».

Spesielt godt likte jeg den nesten poetiske endringen av tittelen i kapittel 9, fra «Differensialdiagnoser» til «Anfall i epilepsiens grenseland».

En ting en bok som dette kanskje kunne inneholdt, var en beskrivelse av hvordan epilepsiomsorgen i Norge er organisert. Det er vanskelig både for leg og lærd å sette seg inn i hvilken oppgavefordeling som gjelder mellom første- og annenlinjetjenesten, mellom universitetssykehusene og «Epilepsisenteret-SSE» som det heter for tiden, og ikke minst hvilken rolle de ulike private institusjonene har.

Alt i alt fremstår denne utgaven som en faglig oppdatert og språklig forbedret fremstilling av fagfeltet epilepsi på norsk. Jeg vil tro at den vil oppfattes som lettere tilgjengelig for ufaglærte lesere, uten at det har gått på bekostning av fagligheten. Jeg anbefaler den til alle som på en eller annen måte har med epilepsipasienter å gjøre.

Geir Bråthen

Avdeling for nevrologi og klinisk nevrofysiologi
St. Olavs hospital

Om å søke etter behandling for autisme

Rupert Isaacson

Hestegutten

En fars kamp for sin autistiske sønn. 317 s, ill. Oslo: Bazar Forlag, 2010. Pris NOK 349
ISBN 978-82-8087-316-3

Faren til en gutt som får diagnosen autisme tre år gammel, beskriver hvordan det er, gradvis å forstå at det førstefødte barnet, som han har mange forventninger til, utvikler seg annerledes enn andre barn. Han forteller om jakten

på noen som forstår sønnen, og som kan gi gutten en behandling som virker. Dette er en beretning om ikke bare sorgen foreldre opplever når de må erkjenne at deres barn har en alvorlig lidelse, men også om et brutalt møte med velmenende menneskers ubrukelige råd, om behandling som ikke virker, som er krevende å gjennomføre, og som setter foreldrenes samhandling på prøve. Forfatteren dveler likevel ikke med dette, boken handler mest om en ukuelig vilje til å prøve alt. Familien reiser for eksempel til Mongolia og Sibir for å møte sjamaner i håp om å få hjelp.

Dette er vakkert og velskrevet om en smertefull prosess. Og man får en reise-

skildring på kjøpet; faren er reisebokforfatter. Alle foreldre til barn med autisme vil kjenne seg igjen, til tross for at dette er en uvanlig historie. Forløpet av autisme gjennom førskolealderen, slik den beskrives, er ikke uvanlig. Å kunne si noe om hva som egentlig virket når gutten begynner å snakke og blir renslig, er uinteressant i denne historien, fordi det er en historie om tro, håp og kjærlighet til sitt barn, og om ikke å gi opp. Historien gir innsikt i de enorme kreftene foreldre har når de kjemper for sitt barn. Dette er en far som intuitivt og sensitivt er på guttens banehalvdel, noe mange foreldre ofte er. På den måten er det en bok som behandler har noe å lære av. Det er også en tankevekkende historie som utfordrer en medisinsk, rasjonell tradisjon.

Eili Sponheim

Enhet forskning psykisk helse barn og ungdom
Oslo universitetssykehus, Ullevål

Lykke kan læres

Sarah Zobel Kølpin

Lev deg lykkelig – med positiv psykologi

180 s, ill. Oslo: Engelstad Forlag, 2010.
Pris NOK 249
ISBN 978-82-92533-21-5

Forfatteren er en dansk psykolog som skriver at lykke kan læres. Med lykke mener hun en vedvarende følelse av tilfredshet og livsglede. En slik tilstand kan oppnås, til tross for livets opp- og nedturer og normale humør-

svingninger. Kølpin tar for seg positiv psykologi, som er noe annet enn positiv tenkning. Teorien/metoden bygger på fire søyler: positive følelser, engasjement, mening og positive relasjoner. Det kreves et aktivt arbeid for å bli mer tilfreds, mer takknemlig og mer lykkelig. Hun beskriver at viljen er en viktig faktor for å oppnå lykke, og at det faktisk kommer mer an på hvordan vi tar det, enn hvordan vi har det. Å være lykkelig beskrives som en tilstand, noe varig, ikke bare fravær av ulykke eller et kort blaff av lykke.

Boken, med sitt perspektiv på salutogenese, inneholder et viktig bidrag til den tradisjonelle, problemfokuserende psykiatrien. Søkelyset er altså rettet mot hva som bringer helse, i motsetning til årsakene til sykdom.

Den er lagt opp som en selvhjelpsbok, men er på en ærlig måte preget av at det